

GDAŃSKI KURIER MUZEALNY

KWARTALNIK MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ

Pamiętając o 1 września 1939 r.

Tym, którzy byli wierni Rzeczypospolitej

Kolejna rocznica agresji na Rzeczpospolitą Polską we wrześniu 1939 r. zwraca naszą uwagę na wydarzenia sprzed 82 lat, ale także na te, które rozegrały się po zakończeniu największych zmagani, określanych dziś przez historyków mianem kampanii polskiej.

Biorąc pod uwagę działania sił niemieckich i sowieckich we wrześniu i październiku 1939 r., życie straciło około ćwierć miliona polskich obywateli, w większości cywilów. Skądiną już wtedy na terenie okupowanym przez Niemców zaczęły się czystki etniczno-rasowe, a na obszarze zajętych przez Armię Czerwoną województw wschodnich RP czystki polityczne. W obu przestrzeniach pierwszymi ofiarami działań represyjnych i eksterminacyjnych byli przedstawiciele warstw kierowniczych polskiego społeczeństwa. W dołach śmierci, w piwnicach i na dziedzińcach więzień oraz doraźnie tworzonych obozów mordowano liderów partii politycznych, pracowników i funkcjonariuszy państwowych oraz samorządowych. Narodowo-socjalistyczni neopoganie i bolszewicy ateści z upodobaniem represjonowali księży różnych Kościołów chrześcijańskich oraz duchowych przewodników innych wspólnot religijnych. Reprezentanci struktur państwowych RP ginęli, ponieważ konsekwentnie występowali w obronie polskiej racji stanu. Za to m.in. mścili się na nich niemieccy narodowi socjaliści i komunistyczni ekstremiści różnej narodowości, reprezentujący interesy Niemiec i Związku Sowieckiego.

We wrześniu wspominamy milion polskich żołnierzy, którzy stanęli do obrony ojczyzny, dzielnie walczyli w wielu bitwach i potyczkach. Część z nich nie zdjęła munduru i nie złożyła broni nawet po 5 października 1939 r., kontynuując walkę w ramach około 30 oddziałów. Bili się z Niemcami i Sowietami, stopniowo ulegając przewadze sił okupantów, aż zostali ostatecznie rozbici.

Wszyscy żołnierze Wojska Polskiego, którzy pozostali wierni przysiędze złożonej Rzeczypospolitej oraz wspierający ich cywilni współobywatele dali dowód tego, że należy bronić wartości istotnych dla wspólnoty. A do nich należy prawo do suwerennego decydowania o swoim losie. Na czele oporu stanęli ludzie, którzy przywrócili Polsce niepodległość ledwie 20 lat wcześniej, ale pod ich rozkazami poszły w bój masy tych, których odrodzona Polska wychowała na patriotów. O nich wszystkich pisał w wierszu opublikowanym w pierwszych dniach wojny niemiecko-polskiej Jan Brzechwa:

O, matko! Mundur mi podaj, ten sprzed dwudziestu lat, krew moja znowu jest młoda jak rozmarynu kwiat [...]. Co serce w prostocie wyzna, tego nie trzeba kryć:

Gdy padnie słowo „Ojczyzna” – Znow będzie warto żyć.

Ludzie tworzący polską wspólnotę obywatelską stanęli przeciwko potencjałowi 78 mln mieszkańców Rzeszy Niemieckiej i ponad 170 mln poddanych Józefa Stalina. Zła się nie ulękli i stawiali mu opór od pierwszego do ostatniego dnia wojny, która była największym jak dotąd kaktlizmem w dziejach, nie tylko naszego narodu, ale całego świata.

DR HAB. GRZEGORZ BERENDT

p.o. dyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu

30 SIERPNIA PRZYPADA

75. ROCZNICA ŚMIERCI MJR. HENRYKA SUCHARSKIEGO

DOWÓDCY OBRONY WOJSKOWEJ
SKŁADNICY TRANZYTOWEJ
NA WESTERPLATTE WE WRZEŚNIU 1939 R.

➡ CZYTAJ NA S. 6

Major Henryk Sucharski oczekujący na nadejście przedstawicieli niemieckiego dowództwa, 7 września 1939 r., fot. NN / MIIWŚ

SPIS TREŚCI

Polegli obrońcy Westerplatte	2
Aktualności z Westerplatte... O stanie zaawansowania prac Muzeum Westerplatte i Wojny 1939	4
Kalendarium	4–15
75. rocznica śmierci mjr. Henryka Sucharskiego	6
Mistrz w Muzeum	7
Program uroczystości obchodów 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku – 1.09.2021 r.	8
Aplikacja WBMF i audycje radiowe „World Heritage Battlefields”	10
Kliknij po historię z MIIWŚ!	11
Poznaj historię eksponatów. Fotografie z kolekcji Zbigniewa Ciereszki	12
Historia mówiona w Muzeum	13
Kronika kulturalna	15
Wystawa „1945–2022. Dzieje krzyża na Westerplatte”	15
Wydawnictwo Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku poleca	16
Witaj szkolo! Kapral Wojtek, Czołg M4 Sherman Firefly i Westerplatte na zeszytach szkolnych	16
Konkurs	16

Gdański Kurier Muzealny.
Kwartalnik Muzeum II Wojny Światowej
WYDAWCA:
Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku
pl. Władysława Bartoszewskiego 1,
80-862 Gdańsk
tel. +48 58 323-75-20
e-mail: kurier@muzeum1939.pl
www.muzeum1939.pl
REDAKTOR NACZELNY: Jarosław Dębowski
REDAKCJA: Magdalena Hajduk, Karolina
Imianowska, Mateusz Kotecki, Katarzyna
Łuczak, Hanna Mik-Samół
KONSULTACJA REDAKCYJNA: Michał
Mikołajczak
KOREKTA: Natalia Maliszewska
OPRACOWANIE GRAFICZNE: Natalia Gawryluk
ISSN 2720-0655
DRUK: Zakład Poligraficzny „SINDRUK”,
Opole
© Copyright by Muzeum II Wojny Światowej
w Gdańsku
Redakcja nie zwraca niezamówionych
tekstów i nie ponosi odpowiedzialności
za treść komunikatów zewnętrznych.

POLEGLI OBROŃCY WESTERPLATTE

CZĘŚĆ II

// WOJCIECH SAMÓL, Dział Naukowo-Edukacyjny MIIWŚ

W niniejszym artykule przybliżymy sylwetki trzech westerplatczyków walczących na terenie Wojskowej Składnicy Tranzytowej (WST). Są to bohaterowie, o których czasie i okolicznościach ranienia czy śmierci na polu bitwy informacje wciąż są niepewne. Zakłada się, że dwóch z nich mogło zginąć na polu bitwy 2 września 1939 r. Wiadomo, że trzeci westerplatczyk zmarł w gdańskim szpitalu, jednak nie ma pewności co do tego, gdzie i kiedy odniósł śmiertelną ranę. Ponadto wciąż nieznane jest miejsce spoczyniania ich szczątków. Wyjaśnienie tych zagadek będzie w najbliższych latach priorytetowym zadaniem Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.

Ruiny warty nr 5. Domniemane miejsce śmierci legionisty Piroga. Obszar zburzonej warty został po walkach celowo odgrodzony płotem z tzw. kółów hiszpańskich, aby uniemożliwić swobodny dostęp na teren składnicy. Westerplatte, wrzesień 1939 r., fot. NN / MIIWŚ

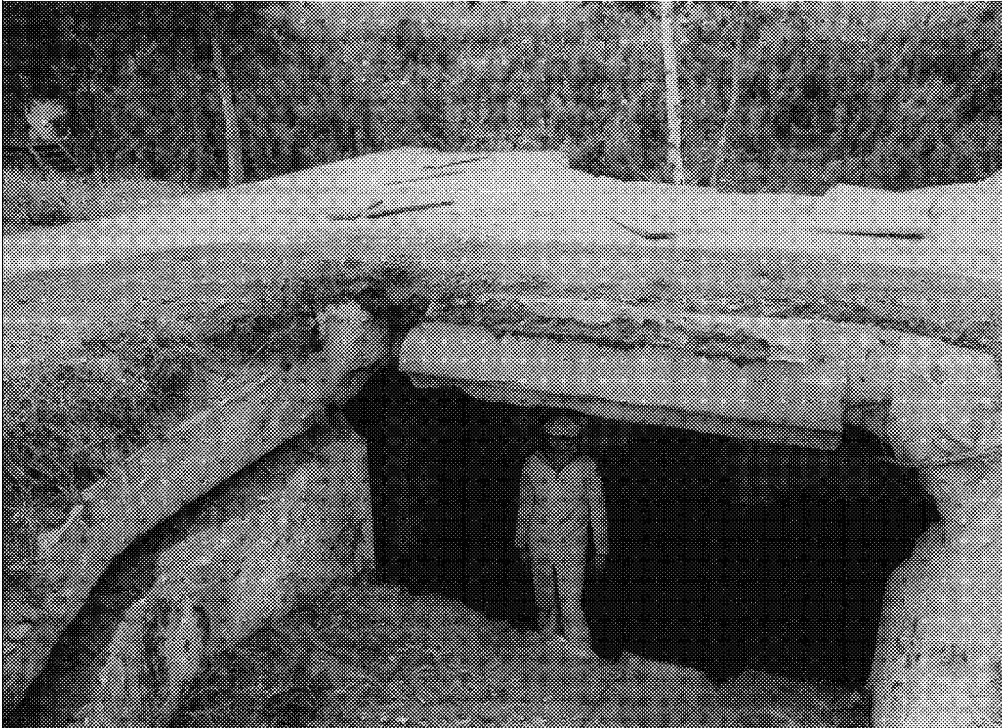

Po dwóch nieudanych niemieckich szturmach z 1 września 1939 r. morale westerplatczyków było wciąż wysokie, jednak nadchodzący dla nich trudne godziny dalszej walki. Z jednej strony był to kluczowy czas na przeorganizowanie obrony i przygotowanie składnicy do ewentualnych kolejnych bezpośrednich walk z niemieckim agresorem. Z drugiej rozpoczął się najbardziej wyczerpujący dla psychiki żołnierzy okres samotnej obrony. Otoczeni przez wroga, byli poddawani ciągłemu ostrzałowi z broni różnych kalibrów oraz bombardowani z powietrza. Co ważne, w pierwszych godzinach obrony sytuacja z punktu widzenia strony polskiej wyglądała korzystniej niż rysowała się w rzeczywistości. Pogląd ten zmienił się diametralnie 2 września, gdy w godzinach popołudniowych Niemcy zbombardowali półwysp, a oczekiwane wsparcie militarne wciąż nie nadchodziło. Mimo niknącej nadziei i świadomości czyhającej śmierci obrońcy dzielnie stawiali opór i trwali na swoich pozycjach.

Pierwszym z opisywanych żołnierzy poległych na polu bitwy jest leg. Antoni Piróg urodzony 30 października 1915 r. w Korwinie (obecnie Holendry; gm. Pierzchnica, pow. kielecki). Co ciekawe, w promieniu do 10 km od miejsca jego urodzenia mieszkało 4 innych

westerplatczyków, z których większość powołano do tego samego pułku. Na Westerplatte pojawił się wraz z ostatnią zmianą załogi 30 marca 1939 r., z 4. Pułkiem Piechoty Legionów z Kielc. Według swojej wojskowej specjalności był celowniczym kcm. Został przydzielony do 4. drużyny II plutonu – powinien zatem brać udział w obsadzaniu stanowisk na zachodniej flance systemu obronnego składnicy, tj. w warty nr 2, 3 i 4 oraz w podległych im placówkach. W związku z tym niektórzy badacze dziejów Westerplatte stawiają hipotezę, że legionista mógł zginąć nawet 7 września, już po kapitulacji składnicy. Do dzisiaj jednak w literaturze przedmiotu dominuje pogląd, że zginął 2 września w warty nr 5. Przeczy temu wprawdzie sam przydział, nie jest jednak wykluczone, że mógł on zmienić pozycję wskutek reorganizacji obrony i wzmocnień poczynionych na przedpolu warty nr 5. Możliwe jest także, że wraz ze st. strz. Władysławem Okrasą pomagał nosić posiłki do warty nr 5 tuż przed bombardowaniem. W wyniku dotychczasowych badań nie zidentyfikowano jeszcze szczątków legionisty, dlatego kwestia dokładnych okoliczności i miejsca jego śmierci pozostaje nadal otwarta. Jeszcze więcej zagadek kryje postać leg. Mieczysława Krzaka. On także przybył

Marynarz niemiecki ogląda niszę i stanowisko strzeleckie dla ckm w obrębie placówki „Fort”. W pobliżu tego stanowiska zginął legionista Krzak. Westerplatte, wrzesień 1939 r., fot. NN / MIIWŚ

na Westerplatte z 4. Pułkiem Piechoty Legionów, 5 kwietnia 1939 r., jako celowniczy moździerzy. Pierwotnie został przypisany do 8. drużyny III plutonu. W związku ze zniszczeniem stanowisk moździerzy oraz zburzeniem warty nr 5 Krzak wszedł w skład nowo utworzonego punktu obrony w rejonie toru kolejowego i magazynów nr 12–15. Organizacyjnie podlegał on dowódcy moździerzy plut. Józefowi Bieniaszowi i był jednym z kilku znajdujących się w tym rejonie dodatkowych stanowisk zapewniających utrzymanie całej składnicy. Krzak poległ w bliżej nieokreślonym miejscu niedaleko placówki „Fort” (najprawdopodobniej na wschód od niej) nie wcześniej niż w godzinach popołudniowych 2 września 1939 r. Dokładna data jego śmierci jest jednak niepewna – według niektórych relacji mógł zginąć w dniach następnych. Część świadków twierdziło, że legionista został przewiezony pochowany przez Polaków. Po walkach jednak jego ciała nie odnaleziono, więc uznano go za zaginionego. Istnieje też możliwość, że to jego szczątki odnaleziono w trakcie prac porządkowych po kapitulacji Westerplatte zimą 1940 r. Z powodu tych wszystkich wątpliwości należy przyjąć, że ciało legionisty wciąż może spoczywać na terenie półwyspu.

Ostatnim z opisywanych w tym artykule poległych westerplatczyków jest strz. Jan Czywil. Dokładna data i miejsce jego urodzenia wciąż pozostają nieznane. Najpewniej przyszedł na świat pomiędzy 1914 r. a 1916 r. na terenie dawnego województwa wileńskiego bądź nowogródzkiego. Do dziś nie jesteśmy w stanie podać żadnych szczegółów z jego życia aż do czasu powołania go do jednostki wojskowej. Na Westerplatte przybył 8 czerwca 1939 r. wraz ze wzmocnieniem z ređłowskiego 2. Morskiego Batalionu Strzelców. Obecnie wiemy, że co najmniej 6 z 15 przybyłych z tego oddziału żołnierzy pochodziło z województw wschodnich II Rzeczypospolitej, w tym m.in. strz. Konstanty Jezierski – inny poległy żołnierz z Westerplatte, o którym wciąż wiemy niedostatecznie dużo. Latem 1939 r., w ramach reorganizacji przydziałów do oddziału wartowniczego, Czywil został przypisany do 1. drużyny I plutonu za bezpiecżącego wschodnie placówki obronne półwyspu. 1 września 1939 r. ostatnim rozkazem dziennym został przypisany do warty nr 1. Jak jednak wiemy z zachowanych relacji kilku westerplatczyków, walczył on najpierw w ramach placówki „Prom”; dopiero po jej wycofaniu dołączył do obsady najbardziej narażonej na ataki Niemców warty nr 1. Tam też miał przeżywać przez całą obronę

Inwentaryzacja polskich stanowisk obronnych dokonywana na potrzeby raportu niemieckiej marynarki wojennej po zakończeniu działań bojowych. Na zdjęciu dobrze widoczne wyloty strzelnic dwóch stanowisk dla ckm, ukrytych w podpiwniczeniu warty nr 1. To właśnie na górnej kondygnacji tego obiektu śmiertelnie ranny miał zostać strz. Czywil. Westerplatte, wrzesień 1939 r., fot. NN / MIIWŚ

składnicy. Niestety relacje dotyczące dokładnego miejsca i momentu śmiertelnego ranienia Czywila nie są ze sobą zgodne. Należy założyć, że westerplatczyk został postrzelony ostatniego dnia obrony składnicy, najprawdopodobniej w okolicach momentu kapitulacji, do której doszło prawdopodobnie około godziny 10 rano. Następnie został zabrany z grupą najciężej rannych polskich obrońców do szpitala w Gdańsku, gdzie zmarł późnym wieczorem 7 września 1939 r. Jako powód zgonu wpisano: „rana szyi i dolnej szczęki”. Westerplatczyk prawdopodobnie został pochowany na cmentarzu na Zaspie w Gdańsku, gdzie do dzisiaj jest jego nagrobek. Jego symboliczny grób w latach 1946–2021 znajdował się na Westerplatte.

W kolejnych odsłonach kwartalnika prezentujemy informacje dotyczące kolejnych poległych bohaterskich obrońców Wojskowej Składnicy Tranzytowej. Wszyscy oni zostaną godnie upamiętnieni na nowym cmentarzu wojskowym Żołnierzy Wojska Polskiego na Westerplatte. Podczas uroczystości otwarcia cmentarza, które jest planowane na 2022 r., zostaną pochowani wszyscy zidentyfikowani obrońcy Westerplatte, którzy spoczną ponownie na uświęconej swojej kwią ziemi u ujścia Wisły.

AKTUALNOŚCI Z WESTERPLATTE... O STANIE ZAAWANSOWANIA PRAC MUZEUM WESTERPLATTE I WOJNY 1939

PIOTR ZAJĄC, kierownik Działu Techniczno-Inwestycyjnego MIIWŚ KAROLINA IMIANOWSKA, kierownik Działu Marketingu i Sprzedaży MIIWŚ

Westerplatte to przede wszystkim pole bitwy, na którym rozpoczęła się II wojna światowa. W związku z tym jest to miejsce chętnie odwiedzane przez turystów. Wyraźnie widać to w statystykach pokazujących, że w ciągu roku na półwysep przybywa około pół miliona zwiedzających. To także miejsce, gdzie powstaje Muzeum Westerplatte i Wojny 1939.

By jak najpełniej, kompleksowo przekazać wiedzę historyczną w powstającym muzeum plenerowym, miejsce obsługi ruchu turystycznego znalazło się w nowym budynku usytuowanym przed historycznym polem bitwy. Będzie to swego rodzaju recepcja, punkt, w którym goście będą mogli zapoznać się z mapą terenu, uzyskać niezbędne informacje czy zakupić bilet umożliwiający zwiedzenie odtworzonych budowli znajdujących się na tym terenie. Ponadto znajdzie się tam punkt informacyjny, sklep muzealny, zaplecze gastronomiczne oraz organizacyjna – miejsce zbiórki dla grup i wycieczek chcących zwiedzić półwysep z przewodnikiem.

Turyści będą mogli skorzystać z różnorodnych sposobów zakupu biletów – będzie je można nabyć nie tylko w stacjonarnych kasach, ale również w automatach biletowych, przez stronę internetową oraz w siedzibie MIIWŚ.

W czerwcu br. został ogłoszony przetarg na projekt budynku obsługi ruchu turystycznego wraz z parkingiem. Obecnie trwa procedura przetargowa, której rezultatem będzie wyłonienie wykonawcy dokumentacji projektowej. Działania te mają w przyszłości znacząco wpłynąć na dostępność poszczególnych obiektów na Westerplatte.

Ponadto trwają zaawansowane prace projektowe w zakresie przebudowy cmentarza, a także odsłonięcia relikwii wartowni nr 5 i willi oficerskiej – obiektów o szczególnym znaczeniu historycznym. Na cmentarzu położonym w centrum półwyspu, na terenach zadrzewionych, zostaną pochowani obrońcy placówki. Wykonawca projektu został wyłoniony na drodze międzynarodowego konkursu architektonicznego przeprowadzonego w grudniu 2020 r. Rozpoczęcie prac w zakresie przebudowy cmentarza zaplanowano na grudzień 2021 r.

Podjęmowane są również działania związane z „Elektrownią”. W ramach prac dotyczą-

cych tego obiektu, po uprzednich ekspertyzach, badaniach oraz na podstawie przygotowywanego obecnie projektu, przewiduje się m.in. aranżację wnętrza budynku do celów wystawienniczych oraz prace konserwatorskie mające m.in. przywrócić stan elewacji z 1939 r.

W ostatnim kwartale 2021 r. planowane jest ogłoszenie konkursu architektonicznego na kolejne etapy prac. Zakres obejmuje cały obszar inwestycji na Westerplatte za czerwonym murem – poza cmentarzem i budynkiem byłej „Elektrowni” z przyległą działką. Konkurs dotyczyć będzie także budowy nowego obiektu, w którym planowana jest ekspozycja. W nowej muzealnej przestrzeni przewiduje się zastosowanie różnych form przekazu, zgodnych z aktualnymi trendami w zakresie wystawiennictwa, przy równoczesnym zachowaniu powagi dla historii tego miejsca – symbolu początku II wojny światowej.

KONCEPCJA ŚCIEŻKI ZWIEDZANIA REALIZOWANEJ INWESTYCJI MUZEUM WESTERPLATTE I WOJNY 1939

A PROPOSED SIGHTSEEING ROUTE FOR WESTERPLATTE
AND THE WAR OD 1939 MUSEUM DEVELOPMENT PLAN

Obszar Muzeum Westerplatte i Wojny 1939
Museum of Westerplatte and the War of 1939 area

Nowe budowle
New buildings

Odtworzenie układu komunikacyjnego
Reconstruction of original pathway layout

Ścieżka zwiedzania
Guided tour guide

Odtworzenie historycznej budowli
Reconstruction of a historic building

Remont konserwatorski historycznej budowli
Restoration of historic buildings

Uczytelnienie historycznej budowli
Exposition of historic buildings

Prezentacja założeń programowych dla inwestycji
Muzeum Westerplatte i Wojny 1939
Development Project Outlines for Westerplatte
and the War of 1939 Museum

Elektrownia,
ekspozycja archeologiczna
Power plant,
archaeological exhibition

Wartownia nr 3
Guardhouse No. 3

Koszary
Barracks

Cmentarz obrońców Westerplatte
Westerplatte defenders' cemetery

Wartownia nr 5
Guardhouse No. 5

Willa oficerska
Officers' villa

Placówka „Fort”
“Fort” permanent
fortification

Magazyny nr 8, 10, 11, 12
Warehouses Nos. 8, 10, 11, 12

Magazyny nr 2, 3, 4
Warehouses Nos. 2, 3, 4

Schron i wieża BAS
Shelter and BAS observation tower

Magazyn nr 1
Warehouse No. 1

Magazyn benzyny
Gasoline storage

Budynek zawiadowcy stacji
Stationmaster's railway house

Czerwony mur
Red wall

Wartownia nr 1
Guardhouse No. 1

Kasyno podoficerskie
NCOs' mess

Stare koszary
Old barracks

Budynek administracyjny
Administration offices

KALENDARIUM

Zachęcamy do zapoznania się z kalendarium, które obejmuje przede wszystkim istotne rocznice związane z historią II wojny światowej.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA	WRZESŃNIA
1939 r.	1945 r.	1939 r.	1939 r.	1939 r.	1939 r.	1939 r.	1941 r.	1943 r.	1939 r.	1939 r.	1944 r.	1939 r.	1939 r.	1940 r.	1939 r.	1939 r.
Niemiecki atak na Polskę rozpoczynający II wojnę światową. Dochodzi do pierwszych starć m.in. na Westerplatte, pod Mławą, Mokry czy Krojantami	Kapitulacja Japonii kończąca II wojnę światową	Wielka Brytania i Francja wypowiadają wojnę Niemcom	Krwawy poniedziałek w Częstochowie. Oddziały Wehrmachtu mordują 300–500 mieszkańców miasta	Zbrodnia w Serocku. Niemcy rozstrzelują kilkudziesięciu wziętych do niewoli żołnierzy Armii „Pomorie”	Zakończenie trwających tydzień walk na Westerplatte	Początek niemieckiego oblężenia Leningradu	Ogłoszenie aktu kapitulacji Włoch wobec aliantów	Początek bitwy nad Bzurą	Zakończenie walk nad Wizną. Samobójcza śmierć dowódcy polskich oddziałów kpt. Władysława Raginisa	Pierwsze amerykańskie oddziały przekroczyły zachodnią granicę Niemiec	Konferencja przywódców Wielkiej Brytanii i Francji w Abbeville. Zapadła decyzja o nieudzieleniu wsparcia niemieckiemu Polakom walczącym z Niemcami	Zajęcie miasta Stryj przez ukraińskich nacjonalistów	Kulminacyjny moment bitwy o Anglię. Tego dnia polscy piloci zestrzelili 26 samolotów niemieckich	Sowiecki atak na Polskę	Światowy Dzień Sybiraka	

75. ROCZNICA ŚMIERCI MJR. HENRYKA SUCHARSKIEGO

// MICHAŁ BOGDANOWICZ, Dział Naukowo-Edukacyjny MIIWŚ

DZIECIŃSTWO I MŁODOŚĆ

Henryk Sucharski urodził się 12 listopada 1898 r. w chłopskiej rodzinie w Gręboszowie koło Tarnowa. Jego ojciec Stanisław był wiejskim szwecem, a matka Agnieszka (z domu Bojko) zajmowała się dziećmi i domem. Miał dziewięcioro rodzeństwa, ale wiek niemowlęcy przeżyła tylko piątka z nich. Wybuch I wojny światowej uniemożliwił młodemu Henrykowi normalne zakończenie edukacji w Cesarsko-Królewskim Gimnazjum w Tarnowie. W listopadzie 1917 r. trafił do armii austriackiej. Tego samego roku, będąc w wojsku, zdał tzw. maturę wojenną dla uczniów-żołnierzy. W lutym 1918 r. ukończył Rezerwową Szkołę Oficerską w Opatowie, a w maju został wysłany na front włoski, gdzie do końca wojny służył w jednostce piechoty austriackiej.

W WALCE O GRANICE NIEPODLEGŁEJ POLSKI

Po 123 latach rozbiorów Polska odzyskiwała niepodległość. Większość granic państwa formowała się w walce i ogniu. Ponieważ odradzający się kraj potrzebował żołnierzy, Sucharski w 1919 r. wstąpił do Wojska Polskiego. Swoją służbę rozpoczął w 16. Pułku Piechoty w Tarnowie. W tym czasie wojska czechosłowackie wkroczyły na Śląsk Cieszyński, co doprowadziło do konfliktu z Rzeczpospolitą. W związku z tym w marcu 1919 r. jednostka Sucharskiego została przeniesiona na front czeski do Cieszyna. Za swoje dokonania już w czerwcu został awansowany do stopnia kaprała. Jako wyszkolony żołnierz z maturą objął stanowisko referenta oświatowego batalionu. Na stanowisku tym służył do października 1919 r. Do jego zadań należały spotkania z miejscową ludnością, podczas których przygotowywał grunt pod zapowiadany plebiscyt dotyczący przynależności terytorialnej Śląska Cieszyńskiego.

W tym czasie na wschodzie kraju trwała już wojna polsko-bolszewicka. W październiku 1919 r. jednostka Sucharskiego została wysłana na front litewsko-białoruski. Za swoje osiągnięcia otrzymał awans

na stopień podchorążego. W styczniu 1920 r. postanowił zgłosić się do formowanego batalionu szturmowego. Bardzo szybko awansował na stopień podporucznika – objął dowodzenie najpierw plutonu, a później kompanii. Początkowo jego jednostka walczyła w okolicach Bobrujska i Połocka, następnie nad Styrem i pod Dubnem. W czasie wojny polsko-bolszewickiej młody podporucznik wykazał się męstwem, m.in. osobiście prowadząc swoich żołnierzy do szturmu na bolszewickie pozycje. Za zasługi w boju został odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych.

SŁUŻBA W WOJSKU POLSKIM

W listopadzie 1921 r. Sucharski, służąc w 20. Pułku Piechoty w Krakowie, złożył wniosek o przyjęcie do zawodowej służby wojskowej. W 1922 r. otrzymał nominację na stopień porucznika. Przez kolejne lata pełnił służbę w swojej jednostce, poszerzał swoją wiedzę wojskową na licznych szkoleniach i kursach specjalistycznych, a jednocześnie sam szkolił żołnierzy w pułkowej szkole podoficerskiej. Po sześciu latach jego zaangażowanie zostało docenione i nagrodzone awansem na stopień kapitana. Jednocześnie dowództwo postanowiło wykorzystać jego talenty instruktorskie. Kilka miesięcy po awansie Sucharski otrzymał przydział i stanowisko dowódcze w Szkole Podchorążych Piechoty w Komorowie koło Ostrowi Mazowieckiej. Po kilku latach, mimo niezwykle pochlebnych opinii przełożonych i szacunku podwładnych, poprosił o przeniesienie na stanowisko liniowe i w 1930 r. objął dowództwo kompanii w 35. Pułku Piechoty w Brześciu nad Bugiem. W drugiej połowie lat trzydziestych Sucharski przeszedł szkolenie organizowane przez Oddział II Sztabu Głównego Wojska Polskiego (tzw. Dwójka) w zakresie służby wywiadowczej i kontrwywiadowczej (ze specjalizacją na kierunku niemieckim) oraz inne specjalistyczne szkolenia wojskowe w Centrum Wyszakowania Piechoty w Rembertowie. Prawdopodobnie to wówczas zdecydowano o powierzeniu mu zadań związanych z problematyką niemiecką, co zaprocentowało po objęciu placówki na Westerplatte. W tym samym okresie Sucharski zmagał się z problemami zdrowotnymi – dawała o sobie znać przebyta na froncie włoskim malaria. Niewątpliwie stan zdrowia nie sprzyjał szybszej karierze wojskowej. Mimo to 19 marca 1938 r. otrzymał stopień majora.

WESTERPLATTE I II WOJNA ŚWIATOWA

Placówkę na Westerplatte Sucharski objął 3 grudnia 1938 r. Mianowanie na komendanta Wojskowej Składnicy Transportowej w Gdańsku było wyrazem ogromnego zaufania,

jakim go darzono. Oprócz tego jednak miał on pełne kwalifikacje do objęcia tego stanowiska: właściwy stopień wojskowy, doświadczenie wojenne, znajomość niemieckiego. Wcześniej, latem 1938 r., odbył kilka podróży rozpoznawczych na Pomorze i do Gdańska. Tematyka niemiecka była mu też znana z wcześniejszych szkoleń.

W październiku 1938 r. Niemcy zażądali zgody Polski na przyłączenie Wolnego Miasta. Od marca 1939 r. stosunki polsko-niemieckie zaczęły się zaostrzać. W epicentrum konfliktu pozostawała sprawa przynależności Gdańska. W takiej sytuacji rosło zagrożenie dla polskiej obecności na Westerplatte. Po objęciu stanowiska komendanta Sucharski zintensyfikował prace prowadzące do poprawy możliwości obronnych placówki – powiększono liczbę załogi, rozbudowano umocnienia polowe, udoskonalono system łączności i system alarmowy. Działania te w znacznym stopniu przyczyniły się do utrzymania Westerplatte przez siedem dni. Major Sucharski nieprzerwanie dowodził obroną składnicy – od początku boju, aż do złożenia broni. Ostatniego dnia bitwy, po uwzględnieniu braku perspektyw na odsiecz, dużej liczby rannych i braku zasadności prowadzenia dalszej walki w sytuacji całkowitego okrążenia, poddał placówkę. Sucharski osobiście wyszedł do Niemców i uzgodnił warunki kapitulacji. W dowód uznania za szczególną odwagę pozwolono mu zachować w niewoli szablę (odebraną potem w obozie jenieckim w Prabutach).

Okres wojny Sucharski spędził w kilku niemieckich obozach jenieckich. Od 1942 r. do początków 1945 r. przebywał w oflagu II D Gross Born (Borne Sulinowo). W marcu 1945 r. w czasie ewakuacji obozu na zachód uległ wypadkowi. Ze złamanym obojczykiem trafił do szpitala obozowego koło Schwerina. Niewolę major zakończył w oflagu w Lubece. Po wyzwoleniu obozu przez oddziały brytyjskie 2 maja 1945 r. został przydzielony do Polskiego Batalionu Oficerskiego w Lubece. Pod wpływem wieści o zawłaszczaniu kraju przez komunistów zrezygnował z powrotu do Polski. W lipcu 1945 r. za zgodą gen. Andresa podjął decyzję o wyjeździe do Włoch.

W styczniu 1946 r. został przyjęty do służby wojskowej w II Korpusie Polskim, a w czerwcu objął dowództwo 6. Batalionu Strzelców Karpackich. Od sierpnia, schorowany, przebywał w brytyjskim szpitalu wojskowym w Neapolu, gdzie zmarł 30 sierpnia 1946 r. Został uroczystie pochowany na polskim cmentarzu wojennym w Casamassima na południu Włoch. W sierpniu 1971 r. szczątki mjr. Sucharskiego zostały przewiezione do Polski, a 1 września 1971 r. trumnę udekorowaną Krzyżem Komandorskim Orderu Virtuti Militari złożono w centralnej części cmentarza Obrońców Westerplatte.

MISTRZ W MUZEUM

24 sierpnia br. w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku odbyła się prapremiera filmu *Mistrz* w reżyserii **Macieja Barczewskiego**. Poniżej prezentujemy rozmowę z twórcą tego obrazu. Zachęcamy również do odwiedzenia Kina Muzeum i obejrzenia tej interesującej produkcji poświęconej Tadeuszowi Pietrzykowskiemu, który do historii przeszedł jako bokser toczący pojedynki o życie w KL Auschwitz.

Fot. Robert Pałka

Fot. Robert Pałka

Kiedy po raz pierwszy zetknął się pan z historią Tadeusza „Teddy’ego” Pietrzykowskiego i skąd u pana pomysł, by poświęcić mu film? Kilka lat temu przeczytałem opowiadania obozowe Tadeusza Borowskiego, na podstawie których Andrzej Wajda nakręcił *Krajobraz po bitwie*. Jedno ze zdań szczególnie przyciągnęło moją uwagę: „Jeszcze tkwi tu pamięć o numerze 77, który niegdyś boksował Niemców, jak chciał, biorąc na ringu odwet za to, co inni dostali na polu”. To jedno zdanie mnie zafascynowało, bo mówiło o nieznanym mi wcześniej postaci, która dla więźniów obozu Auschwitz stała się symbolem zwycięstwa nad nazistowskim terrorem. Dla jego ówczesnych walki bokserskie w obozie dawały nadzieję na ocalenie i zwycięstwo. Zacząłem badać historię więźnia 77, zbierać materiały, skontaktowałem się z rodziną Pietrzykowskiego. Tak narodził się pomysł, by o tej niezwyklej postaci opowiedzieć w filmie.

Na czym polegało pana zdaniem przywołane w tytule filmu mistrzostwo „Teddy’ego”? W kontekście fabuły *Mistrza* można je pojmować na wielu płaszczyznach. W tej najbardziej zewnętrznej, intuicyjnej, chodzi oczywiście o tytuł mistrzowski w sporcie. Jak jednak przekonuje nas postać i droga życiowa Tadeusza Pietrzykowskiego, w szerszej perspektywie dużo bardziej znaczące, a zarazem trudniejsze, okazuje się osiągnięcie mistrzostwa „w życiu”, poprzez swoją postawę, oddanie ideom, pomoc innym. Pietrzykowski po wojnie zakończył bowiem karierę pięściarza i poświęcił się pracy z dziećmi i młodzieżą jako trener i nauczyciel. Uczył, że „być to być najlepszym”. I mimo że od jego śmierci upłynęło już 30 lat, idee wpajane przez niego wciąż pozostają żywe, a jego wychowankowie wspominają go z wielkim szacunkiem i sentymentem.

Idea sportu w obozach koncentracyjnych brzmi zaskakująco. Proszę powiedzieć, jak z tym tematem zmierzył się pan jako reżyser oraz jak poradzili sobie z nim grający w filmie aktorzy, a zwłaszcza Piotr Głowacki kreujący główną rolę? Nad scenami walk bokserskich do *Mistrza* czuwał kilkusobowy zespół: trenerzy, dietetycy, koordynator kaskaderów, choreograf walk itd. Piotr równoległe z przygotowaniem kondycyjnym i pracą nad ogólną rzeźbą ciała odbywał regularne treningi bokserskie. Zdawałem sobie sprawę z problemu, który wiązał się z pokazaniem na ekranie przedwojennego boksu, gdyż znacząco różnił się on od współczesnego pięściarstwa. Dodatkowo Pietrzykowski miał specyficzną technikę – przed wojną nazywany był królem uników, Niemcy zaś nazywali go „weiß Nebel”, czyli biała mgła. Dlatego oprócz długotrwałych treningów przed rozpoczęciem zdjęć Piotr Głowacki miał okazję przez pewien czas przygotowywać się pod okiem Mariana Basiaka, ostatniego aktywnego trenera wykształconego przez legendarnego Feliksa Stamma. Pozwoliło to na odpowiednie skonsultowanie nie tylko samej techniki, ale i zachowania w ringu właściwego przedwojennemu pięściarzowi.

W sierpniu tego roku w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku odbyła się prapremiera *Mistrza* – co dla pana jako reżysera i twórcy oznaczał wybór tego miejsca? To właśnie w Muzeum II Wojny Światowej jeszcze w 2018 r. odbyła się wystawa poświęcona bokserom w obozach śmierci, a wiosną tego roku otwarto ekspozycję dotyczącą twórczości plastycznej Tadeusza Pietrzykowskiego „Wojownik o duszy artysty”. W tych i innych tego typu inicjatywach w szczególności przejawia się znacząca rola muzeów w zakresie edukacji i podtrzymywania świadectwa o ludziach i wydarzeniach, o których współczesna pamięć już się zacierza lub które dotychczas nie miały okazji zaistnieć w szerokiej świadomości. Jest to tym bardziej potrzebne dzisiaj, kiedy odchodzą ostatni naoczni świadkowie dramatu II wojny światowej.

// Rozmawiała ZUZANNA SZWEDEK-KWIECIŃSKA

18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	28	29	30	1	2	3	4	5	6
WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	WRZEŚNIA	PAŹDZIERNIKA	PAŹDZIERNIKA	PAŹDZIERNIKA	PAŹDZIERNIKA	PAŹDZIERNIKA	PAŹDZIERNIKA
1939 r.	1940 r.	1942 r.		1939 r.			1939 r.		1939 r.				1939 r.					1939 r.	
Interviu z władz RP w Rumunii	Witold Pilecki pozwolił aresztować się Niemcom, aby w celu wywiadowczym przedostać się do obozu koncentracyjnego Auschwitz	Powstanie Narodowych Sił Zbrojnych		Wspólna defilada zwycięstwa Niemców i Sowietów w Brześciu nad Bugiem			Czarny poniedziałek w Warszawie. W wyniku niemieckiego nalotu dywanowego śmierć poniosło ok. 10 tys. mieszkańców stolicy		Powstanie Służby Zwycięstwu Polski Zawiazanie paktu trzech (Niemcy, Włochy i Japonia) Dzień Polskiego Państwa Podziemnego Powstanie Tymczasowego Komitetu Pomocy Żydom				Niemcy i Związek Sowiecki podpisują traktat o granicach i przyjaźni, formalnie dzielący Polskę pomiędzy obu agresorów			Kapitulacja polskiego garnizonu na Helu Niemcy utworzyli getto w Warszawie Kapitulacja Powstania Warszawskiego		Zakończenie walk Samodzielnej Grupy Operacyjnej Polesie gen. Franciszka Kleeberga	

1/09/2021

Program uroczystości obchodów 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Tego dnia
Muzeum II Wojny Światowej
w Gdańsku będzie otwarte
od godz. **6:00** do godz. **18:00**,
bilety na wystawę główną
i czasową w cenie **1 zł**

6:00

WYSTAWA GŁÓNA

**Otwarcie Muzeum
dla zwiedzających**

9:00

WYSTAWA CZASOWA

**„Kiedy się wypełniły dni...”
Pochówki polskich
obrońców Westerplatte**

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku,
poziom -3

Wstęp wolny

15:00

POKAZ FILMU PO REKONSTRUKCJI CYFROWEJ

**Wolne miasto (1958),
reż. Stanisław Różewicz**

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku,
Kino Muzeum, poziom -3

Czas projekcji: 96 minut
Wstęp wolny

15:30

WYKŁAD NAUKOWY DYREKTORA MUZEUM
II WOJNY ŚWIATOWEJ W GDAŃSKU
DR. HAB. GRZEGORZA BERENDTA

**„Agresja III Rzeszy na Polskę
przed trybunałem
w Norymberdze”**

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku,
sala konferencyjna im. Jana Olszewskiego,
poziom -3

Streaming w mediach społecznościowych
Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

16:30

PREZENTACJA DYREKTORA MUZEUM II WOJNY
ŚWIATOWEJ W GDAŃSKU DR. HAB. GRZEGORZA
BERENDTA ORAZ DR. KAROLA NAWROCKIEGO,
PREZESA INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ

**„Muzeum Westerplatte
i Wojny 1939. Stan
zaawansowania prac”**

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku,
sala konferencyjna im. Jana Olszewskiego,
poziom -3

Streaming w mediach społecznościowych
Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

20:15

WIDOWISKO MUZYCZNE

„7 × Westerplatte”

Plac przed Muzeum II Wojny
Światowej w Gdańsku

Wydarzenie będzie transmitowane
na żywo w TVP1

Odkryj Muzeum II Wojny Światowej w sieci!

INSTAGRAM @ MUZEUM1939

GDAŃSKI KURIER MUZEALNY

Kwartalnik Muzeum II Wojny Światowej

NR 2 (2)

WRZESIEŃ-LISTOPAD 2021

11

240

Łączna liczba odtworzonych cyfrowo obiektów wykorzystanych w prezentacjach na platformie

2 TB

Łączna objętość danych wygenerowanych w trakcie realizacji projektu

3D, VR, AR

Wykorzystanie nowatorskich technologii

8

Liczba zatrudnionych profesjonalistów

2

Liczba filmów związanych z promocją projektu

APLIKACJA WBMF I AUDYCJE RADIOWE „WORLD HERITAGE BATTLEFIELDS”

Odwaga, poświęcenie, dziedzictwo – wartości, które kojarzone są z bitwami, stały się w 2018 r. inspiracją do powołania przez Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku World Battlefield Museums Forum (WBMF, Światowe Forum Muzeów Pól Bitewnych). Pierwsza edycja Forum, zainicjowała dyskusję na temat komercyjnej turystyki w miejscach pamięci poświęconych wielkim bitwom.

WBMF.ONLINE

Pandemia COVID-19 wymusiła konieczność przesunięcia na inny termin (2022 r.) kolejnej odsłony Forum, w którym udział zapowiedzieli już przedstawiciele z blisko 30 instytucji i muzeów pól bitew niemal ze wszystkich kontynentów (Ameryka Północna i Południowa, Azja, Europa, Australia).

Kontynuując w okresie pandemii ideę leżącą u podstaw powołania WBMF, Muzeum II Wojny Światowej zainicjowało innowacyjne cyfrowe i wirtualne projekty promujące Forum. Powstała m.in. naukowa i popularyzatorska platforma wbmf.online. Jako jej część opracowano też edukacyjną aplikację AR/VR na urządzenia mobilne i smartfony. Z pewnością ucieszy ona młodszych pasjonatów historii.

W aplikacji WBMF użytkownicy mogą poznać historie bitew pod Verdun, Gallipoli, Bałkławą czy na Westerplatte. Wszystkie starcia są zaprezentowane w formie tekstowo-graficznej. Infografiki ukazują różne aspekty bitew – sytuację geopolityczną, strategię, zaangażowane siły, użyte rodzaje broni oraz skutki krótko- i długofalowe. Użytkownik może zapoznać się z treścią każdej z nich w czasie nieprzekraczającym 8–10 minut. Celem tego rodzaju prezentacji było stworzenie „pigulek” wiedzy historycznej zachęcających użytkowników do dalszego zgłębiania tematu.

Do każdej infografiki w zakładce „Zobacz model 3D” dołączany jest trójwymiarowy model uczestnika danej bitwy stworzony w technologii AR. Każdy z nich jest opatrzony „hotspotami”. Po kliknięciu na „hotspot” wyświetlają się informacje i ciekawostki na temat wyposażenia żołnierskiego czy elementów umundurowania i rynsztunku. Użytkownik może także rozwiązać quiz

dotyczący konkretnej bitwy. Dzięki aplikacji WBMF ogólna, łatwo przyswajalna wiedza historyczna dostępna jest dla milionów użytkowników smartfonów praktycznie w nieograniczonym zakresie, z każdego miejsca w świecie i o każdej porze – warunkiem jest jedynie dostęp do sieci. Z aplikacji mogą też korzystać edukatorzy, przewodnicy turystyczni oraz nauczyciele historii. Aplikacja dostępna jest w dwóch wersjach językowych – polskiej i angielskiej.

Wkrótce częścią aplikacji WBMF będą też audycje radiowe/podcasty poświęcone kluczowym bitwom. Muzeum II Wojny Światowej wraz z Radiem Gdańsk zainicjowało powstanie unikalnej serii sześciu edukacyjnych anglojęzycznych audycji radiowych „World Heritage Battlefields” (Westerplatte, Verdun, wojna krymska, Narvik, Gettysburg i bitwa Varusa). W procesie produkcji oprócz pracowników Muzeum uczestniczyli niezależni eksperci historyczni (jak np. prof. Adrian Goldsworthy z Oxford University czy prof. David Stevenson z London School of Economics) oraz partnerzy muzealni konferencji WBMF (pracownicy, kustosze muzeów z Francji, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Norwegii i USA). Do każdej audycji została też skomponowana osobna, dedykowana ścieżka muzyczna w celu podkreślenia odpowiedniego nastroju właściwego dla charakteru i przebiegu danej bitwy.

➡ Premierowa audycja „Westerplatte” zostanie wyemitowana 1 września 2021 r. w Radiu Gdańsk.

KLIKNIJ PO HISTORIĘ Z MIIWŚ!

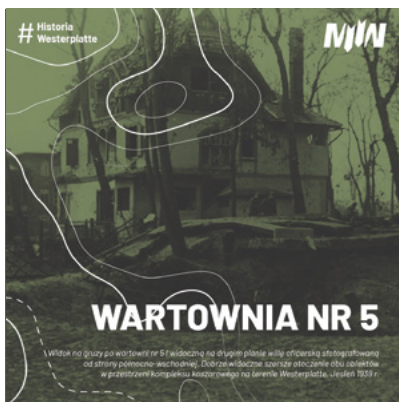

#WojenneKonferencje

W tym cyklu w przystępny sposób przybliżono znaczenie oraz charakter siedmiu najważniejszych rokowań i konferencji pokojowych, które toczyły się w trakcie II wojny światowej, a także już po zakończeniu tego konfliktu. To ważne, ponieważ często analizując sam przebieg wojny, pomija się znaczenie dyplomacji. Tymczasem decyzje aliantów w dużej mierze ukształtowały nie tylko powojenny obraz świata, ale i współczesną rzeczywistość. Warto o tym pamiętać również w XXI w.

BIT.LY/3FORTSE

#HistoriaWesterplatte

Westerplatte słusznie urosło do rangi symbolu polskiego niezłomnego oporu wobec niemieckiej agresji we wrześniu 1939 r. W powszechnej świadomości przez wiele lat obrońcy Wojskowej Kładnicy Tranzytowej pozostawali niemal anonimowi. Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku robi wszystko, by przywrócić im pełnię godności i tożsamości w odbiorze społecznym. W cyklu #HistoriaWesterplatte skupiono się m.in. na prezentacji sylwetek poległych westerplatczyków, których – dzięki wysiłkom badaczy z MIIWŚ – udało się zidentyfikować na pierwszym polskim polu bitwy II wojny światowej.

BIT.LY/3JE8MFI

#WojenneDeportacje

Deportacje zawsze oznaczają radykalną zmianę życiową. W warunkach II wojny światowej miały one wymiar represji i szczególnie dramatyczny charakter. Setki tysięcy Polaków zmuszono do opuszczenia swoich domostw i bliskich, do zmiany otoczenia, a często skazywano na vegetację w warunkach zagrażających zdrowiu i życiu, w głębi Związku Radzieckiego. Cykl #WojenneDeportacje pozwala przypomnieć również ten aspekt niezawinionego cierpienia, które stało się udziałem polskich obywateli.

BIT.LY/3IYK8EC

#WojenniDowódcy

Od ich decyzji wielokrotnie zależały nie tylko losy żołnierzy, ale i ważnych batalii na wszystkich frontach. Mowa o dowódcach, którzy współtworzyli historię II wojny światowej. W cyklu #WojenniDowódcy prezentujemy sylwetki i dokonania najsłynniejszych oficerów alianckich, takich jak gen. Władysław Anders, gen. Douglas MacArthur czy marsz. Bernard Law Montgomery. Lektura artykułów pozwoli uzupełnić wiedzę na temat tych wybitnych postaci w historii XX w.

BIT.LY/3S6JRET

#WojennyDzień

Niniejszy cykl to rozbudowana forma wojennego kalendarium. W zwarty i przystępny sposób prezentuje wydarzenia, które były znaczące dla przebiegu II wojny światowej i powinny zostać zapamiętane. Każdy artykuł jest ilustrowany zdjęciami archiwalnymi bądź poglądowymi, co pozwala lepiej utrwalić, przyswoić i zrozumieć przedstawiane zagadnienia.

BIT.LY/3IAVEBM

7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA

7–8 października 1942 r.

Akcja „Wieniec” polskiego podziemia niepodległościowego. W jej wyniku ruch kolejoowy w rejonie Warszawy został całkowicie zablokowany

1939 r.
Adolf Hitler podpisał dekret włączający ziemie zachodnie i północne II RP do Rzeszy

1941 r.

Powstanie 1. Samodzielnej Brygady Spadochronowej

1944 r.

Niemcy wydali rozkaz całkowitego zniszczenia Warszawy

1939 r.

Związek Sowiecki przekazał Wileńszczyznę Litwie

11.10.1989 – śmierć gen. Kazimierza Sosnkowskiego (52. rocznica śmierci)

1939 r.

Rozpoczęcie akcji wysiedlania Polaków z Gdyni

1943 r.

Wybuch buntu więźniów w niemieckim obozie w Sobiborze. W jego wyniku zbiegło ok. 300 osób

17 18 19 20 21 22 23 24 25 26

PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA PAŹDZIERNIKA

1943 r.

Rozpoczęcie obrad konferencji moskiewskiej

1939 r.

Sowieci dokonują sforszowanych wyborów do tzw. zgromadzeń ludowych Zachodniej Ukrainy i Zachodniej Białorusi

1942 r.

Rozpoczęcie II bitwy pod El Alamein

1945 r.

Powstanie Organizacji Narodów Zjednoczonych

1944 r.

Pierwszy samobójczy lotniczy atak japońskich kamikaze

1939 r.

Wchodzi w życie dekrety Adolfa Hitlera o utworzeniu z centralnej Polski Generalnego Gubernatorstwa dla okupowanych ziem polskich

POZNAJ HISTORIĘ EKSPONATÓW FOTOGRAFIE Z KOLEKCJI ZBIGNIEWA CIERESZKI

Prezentujemy część kolekcji pamiątek rodzinnych przekazanych przez syna westerplatczyka – Zbigniewa Ciereszki. Cenne archiwalia znalazły się w posiadaniu Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku w ramach ogólnopolskiej zbiórki eksponatów prowadzonej przez instytucję pod hasłem „Przyjmijmy Twoją historię”.

Wiktor Ciereszko urodził się 2 lutego 1916 r. w Szewierdakach na Nowogródczyźnie. Przed wybuchem II wojny światowej służył w szeregach 77. Pułku Piechoty w Lidzie, skąd trafił do Wojskowej Składnicy Tranzytowej. Na Westerplatte przebywał od 7 sierpnia 1939 r. W czasie obrony składnicy zajmował stanowisko w wartowni nr 1. Po kapitulacji został osadzony w stalagu IA. W połowie 1943 r. został skierowany do pracy przymusowej u niemieckiego właściciela ziemskiego, gdzie pozostał do 1945 r. Po zakończeniu działań wojennych i powrocie do Polski służył w Milicji Obywatelskiej. Ostrzegłszy znajomego o zbliżającym się aresztowaniu przez Urząd Bezpieczeństwa, trafił do aresztu. W latach siedemdziesiątych osiedlił się w Rumii. Będąc na emeryturze, oprowadzał turystów odwiedzających Westerplatte po wnętrzach wartowni nr 1 i opowiadał kolejnym pokoleniom o wydarzeniach, które rozegrały się tam we wrześniu 1939 r. Zmarł 29 listopada 1988 r.

W następnym numerze kwartalnika przedstawimy kolejną opowieść darczyńcy o eksponatach przekazanych do MIIWS.

Fotografie z kolekcji
Zbigniewa Ciereszki / MIIWS

Panie Zbigniewie, na jednej z podarowanych przez pana fotografii widzimy pana ojca w mundurze z września 1939 r. Czy może pan powiedzieć coś więcej na temat historii, która kryje się za tym zdjęciem? Wśród przekazanych materiałów do Muzeum II Wojny Światowej znajdują m.in. pamiątki, o których pochodzenie czy też idące za nimi historie zapomnieliśmy zapytać albo o nich rozmawialiśmy, ale nie udało nam się tego odnotować w stosownym momencie. A pamięć ludzka jest ulotna... tak też było w przypadku fotografii, o którą pani pyta*.

Spytam więc o okres powojenny, ale w nawiązaniu do żołnierskiego losu ojca. Proszę opowiedzieć o jego działaniach popularyzatorsko-edukacyjnych. Czy mógłby pan przybliżyć ten okres życia pana ojca?

Po przejściu na emeryturę w 1976 r. przeprowadziliśmy się do Rumii. Na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ojciec został przewodnikiem na Westerplatte. Okres letni były to dla niego wycieczki szkolne, zakładowe, mnóstwo turystów z Polski i z zagranicy. Pamiętam, że był bardzo zbudowany zainteresowaniem historią walk na Westerplatte, w tym jego osobistą opowieścią – zwykłego żołnierza – i pytaniami kierowanymi bezpośrednio do niego: jak, kiedy i skąd trafił na placówkę? Szczególnie cieszyło go zainteresowanie młodzieżą, często ze szkół, które nosiły imiona obrońców Westerplatte czy mjr. Sucharskiego. Po wakacjach ojciec otrzymywał zaproszenia do tych szkół i póki zdrowie dopisywało bardzo chętnie odwiedzał je i dzielił się wspomnieniami. A były to szkoły z całej Polski.

W kolekcji zdjęć znajdują się także fotografie z początku lat osiemdziesiątych, dokumentujące proces posadowienia krzyża na cmentarzu Obrońców Westerplatte. Proszę powiedzieć, czy i w jakim stopniu pana ojciec był zaangażowany w te działania? Westerplatczycy byli bardzo zaskoczeni i rozgoryczeni, kiedy w 1963 r. komuniści usunęli krzyż z mogiły poległych kolegów i w tym miejscu ustawili czołg. W tamtym czasie nie było możliwości przeciwstawienia się takiej decyzji. Dopiero po powstaniu NSZZ Solidarność Portu Gdańska wrócił temat przywrócenia krzyża na pierwotne miejsce. Głównym inicjatorem tych działań, co trzeba bardzo mocno podkreślić, był obecny prezes Stowarzyszenia Godność, pan Czesław Nowak. Mobilizował on do działania westerplatczyków, czego efektem było m.in. wystąpienie ojca w 1980 r. na sesji Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa, w którym upomniał się o przywrócenie krzyża. Przy ogromnym zaangażowaniu pana Czesława i Portowców z Gdańska nastąpiło ono w sierpniu 1981 r. w bardzo uroczysty i podniosły sposób i przy udziale wielu gości z całego kraju ojciec poprosił księdza biskupa Lecha Kaczmarskiego o poświęcenie krzyża. Dla westerplatczyków był to bardzo ważny i wzruszający moment, na który długo czekali.

Dlaczego zdecydował się pan przekazać kolekcję Muzeum?

Każdy z nas ma pamiątki rodzinne. Leżą one w szufladach, do których raczej rzadko zaglądamy. A pamiątki związane z historią Westerplatte – uważam, że są one wyjątkowe i powinny być przechowywane oraz eksponowane w odpowiednim miejscu. A takim miejscem jest właśnie Muzeum II Wojny Światowej, które uczy całe pokolenia o wydarzeniach ważnych dla nas i naszej ojczyzny.

Rozmawiała ZUZANNA SZWEDEK-KWIECIŃSKA

* W trakcie opracowywania kolekcji Dział Zbiorów Muzeum II Wojny Światowej ustalił, że fotografię, na której widzimy Wiktora Ciereskę w mundurze z września 1939 r., wykonano w niemieckim obozie jenieckim, do którego trafił po kapitulacji Westerplatte.

Jeśli zależy Państwu na tym, by rodzinne historie nie odeszły w zapomnienie, rozważcie przekazanie pamiątek związanych z II wojną światową do Muzeum, gdzie zostaną objęte staranną opieką. Prosimy o kontakt telefoniczny (+48 58 323 75 43) lub mailowy (zbiorka@muzeum1939.pl).

Przeprowadzanie notacji filmowej, Uzbekistan, lipiec 2021, fot. M. Bujak

HISTORIA MÓWIONA W MUZEUM

Rozmowy z ostatnimi żyjącymi świadkami II wojny światowej, pokazy filmowe, prelekcje ekspertów... o tych oraz innych formach upamiętnienia w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku rozmawiamy z Waldemarem Kowalskim, kierownikiem Działu Dokumentacji Filmowej.

Niewiele osób odwiedzających muzea kojarzy tego rodzaju instytucje z działalnością mającą związek z filmem. Proszę opowiedzieć pokrótce, od kiedy w MIIWS istnieje Dział Dokumentacji Filmowej i na czym polega jego praca? Dział powstał pod koniec 2017 r. W tym momencie liczy łącznie siedem osób. Trzy tworzą pion filmowy, który zajmuje się rejestracją, opracowaniem i montażem różnego rodzaju materiałów filmowych – m.in. newsów, reportaży czy innych form dokumentujących konkretne tematy związane z wojną. Dwie prowadzą kino, a jedna dodatkowo, wraz z kolejną osobą, odpowiadają za portal „Historia mówiona”. W pracy działu najważniejsza jest przede wszystkim jakość publikowanych materiałów.

W pierwszym numerze kwartalnika pojawiła się stała kolumna poświęcona notacjom filmowym, które Muzeum udostępnia w ramach portalu „Historia mówiona”. Proszę przybliżyć czytelnikom, czym są notacje filmowe oraz czym jest wspomniany portal i jaka idea mu przyswieca? Notacja filmowa jest zapisem relacji świadków historii. Odnajdziemy w niej wiele detali czy informacji, których próżno szukać w opracowaniach stricte naukowych – dlatego jest to materiał bezcenny. Niegdyś tego typu źródłom nie do końca ufano, jednak w ostatnich latach podejście

do nich zmieniło się. Dziś notacje są wykorzystywane przy pisaniu prac naukowych, badawczych czy w działalności wystawienniczej – w samym Muzeum II Wojny Światowej w przestrzeni ekspozycyjnej jest 480 minut nagrań. Po takie materiały sięgają także filmowcy przy tworzeniu dokumentów czy paradokumentów, a także pasjonaci historii. Dodam, że emocje towarzyszące nagraniom są wartością dodaną, bo świadczą o autentyczności relacji. Przykre jest to, że nie mamy już za wiele czasu na kolejne nagrania, ponieważ osoby, które były świadkami II wojny światowej, są często schorowane, w podeszłym wieku i niestety odchodzą od nas. Nie każdy też od razu decyduje się na rozmowę – niekiedy potrzeba czasu, by dana osoba zdecydowała się na opowiedzenie swojej historii. Trzeba przy tym cały czas mieć świadomość, że to nie jest zwykły wywiad, że rozmowa ta niesie różne konsekwencje psychologiczne i zdrowotne dla tego, który dzieli się swoją historią, często traumatyczną. Jestem z wykształcenia psychologiem, uczyłem się podstaw wywiadu. W swojej pracy wykorzystuję zdobytą na studiach wiedzę, niekiedy muszę przerywać rozmowy, by dana osoba uspokoiła się, ponieważ nierzadko rozmówca na nowo i bardzo przeżywa wojenną traumę. Intencją portalu „Historia mówiona”, który powstał pod koniec 2017 r., było właśnie udostępnienie zgromadzonych relacji świadków historii.

Która z dotychczas wysłuchanych przez pana i opublikowanych na portalu „Historia mówiona” opowieści utkwiała panu w pamięci najbardziej i dlaczego? Jest bardzo dużo takich notacji, ciężko wybrać jedną. W pamięci zapisało mi się ich wiele z różnych względów. Każda ma swoją wartość – inaczej słucha się osoby, która w okresie II wojny światowej była dzieckiem, inaczej, gdy jest to relacja osoby wówczas dorosłej. Inny ładunek informacji i emocji niosą też relacje osób, które były na froncie, walczyły w partyzancie czy działały w konspiracji lub doświadczyły pobytu w obozach

Waldemar Kowalski,
fot. M. Bujak

27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
PAŹDZIERNIKA	PAŹDZIERNIKA	PAŹDZIERNIKA	PAŹDZIERNIKA	PAŹDZIERNIKA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA
	1940 r.	1944 r.			1–2 listopada 1939 r.					1939 r.		1942 r.			1942 r.	1943 r.	1939 r.		
	Włochy rozpoczynają działania zbrojne przeciwko Grecji	1. Dywizja Pancerna gen. Maczka zajmuje Brełę			Rada Najwyższa ZSRS podjęła decyzję o przyłączeniu anektowanych ziem wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej do Białoruskiej oraz Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej.					Niemcy aresztują profesorów i wykładowców uczelni wyższych w Krakowie		Rozpoczęcie alianckiej operacji „Torch” w portach Francuskiej Afryki Zachodniej			Wkroczenie wojsk niemieckich do nieokupowanej części Francji	Awans Witolda Pileckiego do stopnia rotmistrza	Przekształcenie Służby Zwycięstwu Polski w Związek Walki Zbrojnej		

Odkrywaj Muzeum II Wojny Światowej w sieci!

LINKEDIN @ MUZEUM-II-WOJNY-SWIATOWEJ

GDAŃSKI KURIER MUZEALNY

Kwartalnik Muzeum II Wojny Światowej

NR 2 (2)

WRZESIEŃ-LISTOPAD 2021

15

koncentracyjnych. Co istotne, w relacjach skupiamy się nie tylko na Polakach. Nagrania są wielojęzyczne – nagrywaliśmy niemal w całej Europie, ale i poza nią, m.in. w Azji: Kazachstanie, Kirgistanie, Uzbekistanie, ale też w Stanach Zjednoczonych, Australii czy Nowej Zelandii, co też stanowi o wartości tych nagrań. W naszych zbiorach mamy tym samym doświadczenia II wojny bardzo wielu narodów.

W muzeum działa kino. Proszę opowiedzieć, jakie filmy mogą obejrzeć goście odwiedzający Muzeum? Według jakiego klucza są one wybierane? Czy towarzyszą im prelekcje, spotkania z twórcami? W muzeum działa kino studyjne, które zostało uruchomione pod koniec 2017 r. Obok filmów o tematyce wojennej prezentujemy ambitny dorobek kina europejskiego, czy wręcz światowego. Są to obrazy nominowane do różnych nagród i nagradzane – m.in. na festiwalu w Cannes czy podczas ceremonii rozdania Oscarów. W kinie prezentowane są też cykle: „Kinohistoria” i „W starym kinie”, gdzie pokazom filmowym towarzyszą niejednokrotnie m.in. prelekcje historyków i filmoznawców. Chętnie sięgamy też do polskiej klasyki z okresu przedwojennego, która cieszy się dużym zainteresowaniem.

Jakie są plany Działu na przyszłość?

Spośród prowadzonych przez nas działań priorytetem na kolejne lata pozostaje portal „Historia mówiona”. Chcemy też nagrać jak najwięcej relacji osób, które doświadczyły II wojny światowej. Pandemia była okresem, który nieco pokrzyżował nasze prace w tym zakresie. Niestety część osób zachorowała i zmarła. Pragniemy na tyle, na ile jest to możliwe, nadrobić stracony czas. Ponadto nadal będziemy realizować podjęte przez nas wcześniej działania, a z tegorocznych projektów, o ile pozwolą na to warunki pandemiczne, na jesieni chcemy ukończyć prace nad filmem dokumentalnym *Drohobycz – wojenne kartki kalendarza*.

Co przynosi panu największą satysfakcję w pracy?

Obcowanie ze świadkami historii, to jest dla mnie największą wartość w wykonywanej przeze mnie pracy. Towarzyszy mi przy tym poczucie spełnienia, że jako człowiek mogę zostawić po sobie coś ważnego i wartościowego potomnym, spisać relację tych osób, a tym samym nieść rozmówcom, którzy przeszli piekło II wojny światowej, swego rodzaju pocieszenie w zapewnieniu, że to, czego doświadczyli w tym okresie, nie ulegnie zapomnieniu.

Rozmawiała ZUZANNA SZWEDEK-KWIECIŃSKA

W związku z kolejną rocznicą wybuchu II wojny światowej przybliżamy opowieść

Anny Grzywacz-Młodawskiej (ur. 1931), która jako dziecko zamieszkiwała Gdynię-Oksywie.

Rozmówczyni wspomina, jak wyglądały przygotowania w jej domu, zanim jeszcze wybuchła wojna, sam dzień jej rozpoczęcia, a także przywołuje chwile, gdy wraz z matką ukrywała się w przydomowej piwnicy podczas nalotów.

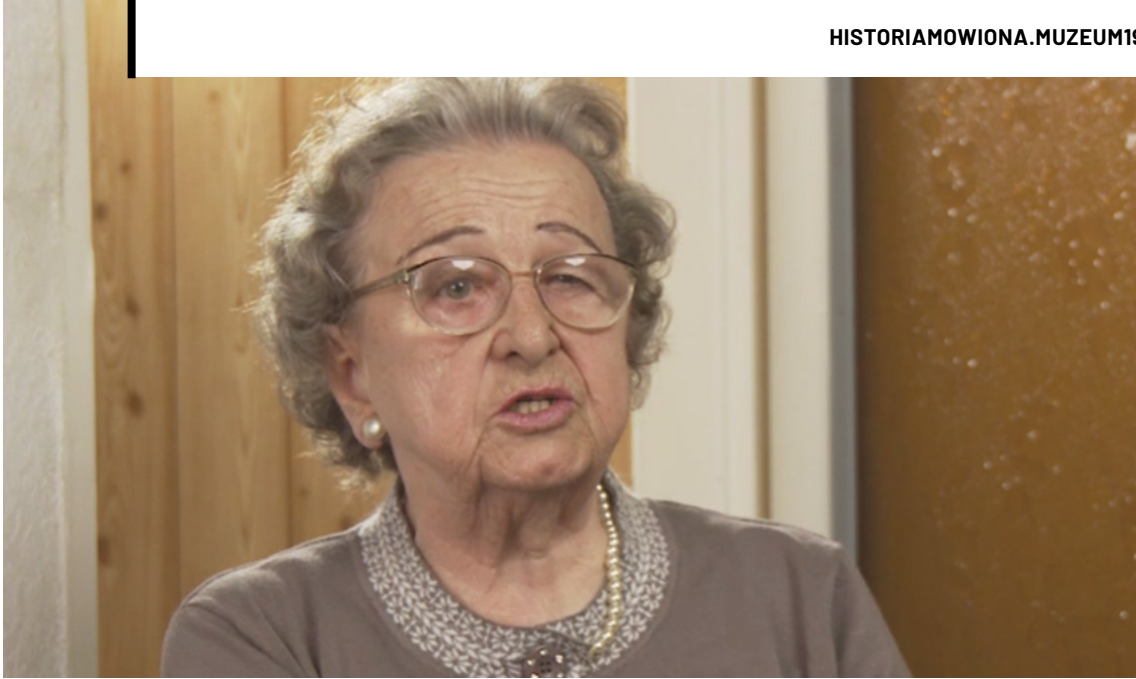
– I w 1939 r. wybuchła wojna. Mama nas przygotowała do szkoły, mieliśmy mundurki przygotowane z bratem, tornistry. Mama nas rano budzi: „Dzieci, wstawajcie! Wojna!”. A jeszcze przedtem – myśmy nie rozumieli tego – w domu były przygotowania. Mama piekła suchary i suszyła, w woreczkach wisały, takich płóciennych. Chodziła na kursy sanitarne pierwszej pomocy. I zamiast chodzić do szkoły, to wszystko zaczęliśmy zbierać do piwnicy. Tato był w pracy, pracował w porcie z mamy bratem [...]. Więc straszne to było: ryk syren, samolotów, wojsko. Okropnie to wyglądało. A jeszcze muszę nadmienić, że w naszym bloku wojsko w pralni zrobiło kuchnię wojskową. No więc tam gotowali dla ludności cywilnych i dla nas. Były łaki, po tych łakach chodziło było niedojone, niepojone, krowy ryczały, wyły. No więc wojsko zabijało je dla potrzeb własnych i cywili. [...] ojciec z wujkiem jeszcze pędzili do portu, bo było dużo rannych. Okręty – te takie małe, które zostały w porcie – były zatopione. Trzeba było chować zabitych, rannych [trzeba] było opatrzyć. Nie wiem, ile razy ojciec wracał do portu,

ale przyszedł taki dzień, że niestety nie mógł już iść do portu, bo był taki straszny obstrzał. Myśmy siedzieli cały czas w piwnicy. Mama, jak była przerwa przed nalotem, leciała na pierwsze piętro, żeby coś ugotować, żeby nam coś przynieść do piwnicy. Pewnego dnia – to było wieczorem, bo było ciemno, pamiętam – zapalił się blok. Pocisk uderzył przed naszym blokiem. [...] ten blok się cały spalił. Jak długo siedzieliśmy w tej piwnicy – też nie wiem. Tylko pewnego dnia, to było w nocy, otworzyły się drzwi do klatki schodowej i ktoś rzucił granat. Straszny smród i krzyk w tej piwnicy, rozpacz, płacz... [...]. Następnego dnia rano otworzyły się drzwi i dwóch żołnierzy... Zaczęli krzyczeć: „Mężczyźni wychodź! Ręce do góry!”. Więc mój ojciec i wujek byli przygotowani do niewoli – mieli podwójne ubrania na sobie, bieliznę, mieli małe walizeczki z żywnością. [...] Niemcy najpierw zabierali swoich rannych żołnierzy, a nasi żołnierze leżeli tak na tym słońcu... A wrzesień był bardzo piękny, słoneczny. Tak że to było okropne.

➡ Całą relację Anny Grzywacz-Młodawskiej, a także opowieści innych świadków wydarzeń wojennych znajdą Państwo na portalu „Historia mówiona”.

HISTORIAMOWIONA.MUZEUM1939.PL

Anna Grzywacz-Młodawska, fot. portal „Historia mówiona”

KRONIKA KULTURALNA

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku opowiada także historię najtragiczniejszego konfliktu w historii ludzkości organizując regularnie różnego rodzaju wydarzenia kulturalne, takie jak koncerty, spektakle, widowiska muzyczne, wieczory poetyckie czy wystawy. Zachęcamy do zapoznania się z trwającymi i nadchodzącymi projektami Muzeum.

WIDOWISKO MUZYCZNE 7x WESTERPLATTE

1 września 2021 r. o godz. 20:15, w 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej, na placu przed Muzeum II Wojny Światowej zostanie zaprezentowane widowisko muzyczne 7 x Westerplatte. Wydarzenie będzie emitowane na antenie Programu 1. Telewizji Polskiej.

Przedstawiona w siedmiu odsłonach opowieść o Westerplatte, przy wykorzystaniu najnowszych rozwiązań wizualno-scenograficznych, będzie ukazywać nie tylko historię półwyspu, ale przede wszystkim postawę grupy ponad 200 żołnierzy bohatersko broniącej Wojskowej Składnicy Tranzytowej. W szerszym ujęciu widowisko zobrazuje trudną historię, pełne grozy i tragizmu zaangażowanie Polaków oraz polskie doświadczenia podczas wybuchu II wojny światowej.

Nowocześnie opracowane muzycznie i plastycznie utwory, zaaranżowane przez wybitnych autorów, wykonają gwiazdy polskiej sceny, a także uznani muzycy z zagranicy.

Pod muzyczno-plastyczną warstwą koncertu będzie kryła się również wartość edukacyjna. Dzięki użytym specjalnym technikom scenicznym oraz technologiom przekazu telewizyjnego opowiemy o życiu, bohaterskiej postawie, niezwyklej i heroicznej walce oraz śmierci polskich żołnierzy.

Nawiążemy również do najnowszej historii, wyników badań archeologicznych, szerokich planów budowy Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 oraz upamiętnienia polskiego czynu zbrojnego na Westerplatte.

Scenariusz wydarzenia przewidyuje połączenie muzyki z najnowocześniejszymi technologiami video-mappingu i działaniami live-act, dzięki którym odniesiemy się również do najnowszej historii i planów na przyszłość.

Organizatorem wydarzenia jest Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.

Szczegóły, w tym informacje o biletach, są dostępne na stronie internetowej MIIWŚ.

Patronat honorowy: Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, prof. Piotr Gliński / **Partnerzy:** Orlen, Energa, Grupa Orlen / **Patroni medialni:** Polskie Radio, TVP S.A. / **Producent wykonawczy:** TVP 3 Gdańsk / **Producent wykonawczy artystyczny:** Art Zone Events

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu

WESTERPLATTE – SPEKTAKL GRUPY TEATRALNEJ MUZEUM

Trwają próby muzealnej grupy teatralnej do spektaklu *Westerplatte...* Premiera już w październiku!

W ramach kolejnej edycji warsztatów teatralnych w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku młodzi aktorzy w ostatnim kwartale kontynuowali próby do jesienno spektaklu, w którym usłyszymy piosenki pt. *Westerplatte*. Projekt pilotaż Jakub Kornacki, autor scenariusza oraz osoba odpowiedzialna za pracę z młodzieżą.

Akcja spektaklu obejmuje przede wszystkim 1939 r. Rzecz dzieje się w Gdańsku. Wśród wielu poruszających utworów na scenie Muzeum zostanie wykonana piosenka *Defilada Kanonada* do słów Jakuba Kornackiego oraz muzyki Adama Szewczyka. Piosenkę nawiązującą do *Tomorrow belongs to me* z filmu *Cabaret* wykonają aktorzy wcielający się w role niemieckich kobiet i marynarzy. Niżej publikujemy fragment powyższego utworu:

II

*Z serc, które brzmiały wspólnym rytmem
z rąk, które razem wzniesione
rzeka wezbrana popłynęła
fale jej nieposkromione
a gdy ktoś stanie na drodze
gdy zechce rzekę powstrzymać
zniknie zmieciony powodzią
i o to chodzi, tak trzymać!*
*Trzy stopnie lewo, tak trzymać
dwa stopnie góra, tak trzymać
pełna gotowość, tak trzymać
rozkaz wydany, tak trzymać
Feuer!*

WYSTAWA „1945–2022. DZIEJE KRZYŻA NA WESTERPLATTE”

W ramach obchodów 40. rocznicy przywrócenia krzyża na Westerplatte Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku przygotowało wystawę plenerową pod tytułem „1945–2022. Dzieje krzyża na Westerplatte”. Ekspozycja jest poświęcona losom symbolu religijnego z terenu byłej Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte (WST). Jego historia niczym w soczewce ukazuje realia kształtowania pamięci o polskich bohaterach w czasach komunizmu, a jednocześnie przedstawia walkę ówczesnej władzy z Kościołem katolickim. Starcia te przyjmowały różne formy i swoim zasięgiem obejmowały całą Polskę. W 1958 r. minister oświaty wystosował okólnik w sprawie przestrzegania świeckości szkół, co spowodowało akcję usuwania krzyży z sal szkolnych (akcja dekrucyfikacyjna). W przeciągu zaledwie dwóch tygodni na skutek protestów aresztowano 182 osoby, a ponad 600 zatrzymano do wyjaśnienia. W następnych latach akcja likwidacji symbolu religijnego została rozciągnięta na urzędy, sklepy, szpitale, przedszkola i domy dziecka. Kolejnymi ciosami wymierzonymi w Kościół było całkowite usunięcie nauki religii ze szkół i przeniesienie jej do salek parafialnych, zamykanie seminariów i nowicjatów zakonnych. Ponadto powołano liczący ponad 2,5 tys. tajnych współpracowników Departament IV MSW, który nieprzerwanie do 1989 r. prowadził antykościelną działalność operacyjną.

Kuratorzy ekspozycji postanowili wyróżnić najważniejsze cezury opowieści o krzyżu na Westerplatte, za klamrę ją spinającą przyjmując lata 1945–2022. Cała historia rozpoczyna się w 1945 r., gdy ocalali westerplatczycy podjęli działania zmierzające do upamiętnienia żołnierzy poległych podczas obrony WST we wrześniu 1939 r. W wyniku tych prac, rok później na terenie półwyspu ustawiono betonowy krzyż. Niestety w 1962 r. władza komunistyczna usunęła go, a w jego miejsce postawiono sowiecki czołg T-34. Symbol religijny został jednak potajemnie przewieziony do kościoła św. Jadwigi Śląskiej w Nowym Porcie i zakopany na pobliskim cmentarzu. W 1980 r. podjęto starania o jego przywrócenie – w ich rezultacie Urząd ds. Wyznań wydał zgodę na ponowne ustawienie krzyża na terenie półwyspu, co ostatecznie stało się w 1981 r.

Kolejny epizod opowieści, niewątpliwie jeden z najistotniejszych, wiąże z odkryciami piątego etapu badań archeologicznych na terenie Westerplatte przeprowadzonych w 2019 r. Wówczas to archeolodzy MIIWŚ odnaleźli 9 ludzkich szkieletów polskich obrońców z września 1939 r. Do tej pory w wyniku badań identyfikacyjnych zrealizowanych przez Pomorski Uniwersytet Medyczny udało się zidentyfikować tożsamość 5 z nich. To przełomowe odkrycie właściwego miejsca spoczynku obrońców stało się podstawą idei budowy cmentarza wojskowego Żołnierzy Wojska Polskiego na Westerplatte. W 2020 r. Muzeum rozpisało konkursu na opracowanie nowej koncepcji urbanistyczno-architektonicznej cmentarza. Realizacja jego budowy (zaplanowana na lata 2021–2022) jest podstawowym działaniem w ramach pierwszego etapu budowy plenerowego Muzeum Westerplatte i Wojny 1939. Jednym z elementów cmentarza będzie własnie krzyż, który zostanie umieszczony w symbolicznym miejscu, co tym samym domknie historię upamiętnienia bohaterskich obrońców Westerplatte.

Na wystawę składają się teksty prezentujące w chronologicznym układzie losy krzyża na Westerplatte, a także fotografie z kolekcji Czesława Nowaka, darów Zbigniewa Ciereszki oraz zbiorów MIIWŚ.

➡ Z ekspozycją będzie można się zapoznać w kościele św. Brygidy w Gdańsku od 29 sierpnia br.

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	LISTOPADA	
			19.11.1885 – narodziny gen. Kazimierza Sosnkowskiego (136. rocznica urodzin)	1945 r. Rozpoczęcie obrad Międzynarodowego Trybunału Wojskowego w Norymberdze	1939 r. Niemcy przekazali Słowacji Spisz i Orawę w dowód wdzięczności za wkład tego państwa w wojnę przeciw Polsce	20–24 listopada 1940 r. Przystąpienie Węgier, Rumunii i Słowacji do paktu trzech				22–26 listopada 1943 r. Obrady konferencji kairskiej		1942 r. Zwycięstwo aliantów w bitwie o Tobruk	1943 r. Rozpoczęcie obrad konferencji zwycięskich mocarstw w Teheranie	1939 r. Nadanie sowieckiego obywatelstwa mieszkańcom okupowanych ziem wschodnich II RP	1939 r. Sowiecki atak na Finlandię, początek wojny zimowej

Odkrywaj Muzeum II Wojny Światowej w sieci!

SKETCHFAB @ WWIIMUSEUM

WYDAWNICTWO MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ W GDAŃSKU POLECA

O Polskę wolną i czystą jak łąka

Szwadron 5. Brygady Wileńskiej AK
ppor. Zdzisława Badochy „Żelaznego”
na terenie powiatu kartuskiego w maju
1946 roku

GDAŃSKI KURIER MUZEALNY

Kwartalnik Muzeum II Wojny Światowej

Działalność jednej z najbardziej znanych polskich formacji niepodległościowych – 5. Brygady Wileńskiej AK, dowodzonej przez mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszke” – jest tematem stale wywołującym nowe pytania i zagadnienia badawcze. Nie inaczej jest w przypadku książki Karola Polejowskiego, na której kartach autor odtwarza przebieg walk jednego z oddziałów Brygady, dowodzonego przez ppor. Zdzisława Badochę „Żelaznego”, a po jego śmierci przez ppor. Olgierda Chrystę „Leszka”. Celem odbudowanej na Pomorzu Gdańskim Brygady była dezorganizacja komunistycznych struktur władzy, a w konsekwencji

przygotowanie tego obszaru do spodziewanego wybuchu kolejnej wojny światowej, która miała przynieść Polsce wolność.

O mniej znanych faktach ze słynnego rajdu „Żelaznego” przez Kaszuby przeczytają Państwo w publikacji, która będzie dostępna w sklepie muzealnym już w sierpniu br.

Karol Polejowski, *O Polskę wolną i czystą jak łąka. Szwadron 5. Brygady Wileńskiej AK ppor. Zdzisława Badochy „Żelaznego” na terenie powiatu kartuskiego w maju 1946 roku*, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Gdańsk 2021, ss. 299, ISBN 978-83-65957-34-4.

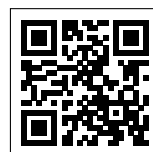

WITAJ SZKOŁO! KAPRAŁ WOJTEK, CZOŁG M4 SHERMAN FIREFLY I WESTERPLATTE NA ZESZYTACH SZKOLNYCH

W rzesień to czas powrotu do nauki i harców na szkolnym boisku. Muzeum II Wojny Światowej przygotowało na tę okazję dwa zestawy dedykowanego asortymentu, który będzie idealnym uzupełnieniem szkolnej wyprawki.

W ofercie artykułów piśmieni- niczych można znaleźć ołówki, długopisy, gumki z temper- rówką oraz serię notatników, na okładkach których prezen- towane są grafiki związane z polskim udziałem w II wojnie światowej – od walki z agre- sorem niemieckim na Westerplatte, przez historię cichociemnych, brygady gen. Maczka (czołg Sherman), aż po losy II Korpusu Pol- skiego (czerwone maki na Monte Cassino).

Drugi zestaw wchodzący w skład szkolnej wyprawki, który jest do nabycia w sklepie muzealnym, obejmuje również praktyczne akcesoria sprawdzające się na zajęciach WF, takie jak plecaki-worki z dese- niem nawiązującym do bryły Muzeum II Wojny Światowej czy bidony i koszulki z podo- bizną niedźwiedzia Wojtka – towarzysza walk żołnierzy gen. Andersa.

SKLEP.MUZEUM1939.PL

Te i inne materiały promocyjne dostępne są w sklepie stacjonarnym na poziomie -3 Muzeum oraz na stronie internetowej: sklep.muzeum1939.pl.

KONKURS WYKREŚLANKA

Zachęcamy do odnalezienia 7 haseł związanych z tematami poruszonymi w niniejszym wydaniu „Gdańskiego Kuriera Muzealnego”. Wyrazy ułożone są pionowo, poziomo, wspak i po przekątnej.

Prosimy o przesłanie odszukanych haseł na adres mailowy: kurier@muzeum1939.pl. Pierwszych 25 osób, które nadesła poprawne odpowiedzi, zostanie nagrodzonych gadżetami Muzeum II Wojny Światowej! Zgłoszenia należy nadsyłać do 4 października br. Regulamin konkursu dostępny jest na stronie internetowej muzeum1939.pl.

A	R	H	K	L	Q	I	M	T	C	R	T	T	E	Ę	J
D	O	Y	W	Ś	Ę	I	K	T	I	Q	R	Ś	K	E	Ć
A	Ł	O	K	Z	S	Ó	R	U	E	V	Ą	O	K	U	H
G	P	U	E	T	T	A	L	P	R	E	T	S	E	W	Y
Y	U	W	R	Ł	O	Ę	Ł	B	E	H	D	U	E	H	B
R	Ć	Z	Ę	U	Ń	N	A	T	S	I	K	E	B	Z	U
B	A	K	Ż	W	H	Y	C	W	Z	R	B	D	I	L	L
Ą	I	S	U	C	H	A	R	S	K	I	W	W	H	Ę	A
J	T	I	Q	M	N	N	I	Ó	O	R	B	Ł	A	H	M